

עין משפט גד מצוה

במא א מיי פ"ג מהלכות
אבל הלכה ה טור
ש"ע יו"ד סימן שעד סע"ק
:ב

תורה אור השלם

1. וְכִי יָזַד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרֹגוּ בְעֶרְמָה מֵעַם מִזְבִּיחַ תִּקְחוּ לָמוֹת: שמות כא יד
2. לֹא תִבְעֲרוּ אֶשׁ בְּבֵל מִשְׁבֹּתֵיכֶם יְמֵי הַשַּׁבָּת: שמות לה ג
3. וְכִי יִזְקֶה בְּאִישׁ חָטֵא מִשְׁפָּט מִתּוֹ וְרוֹמַת וְהִלְחִיתָ אוֹתוֹ עַל עֵינָי: דברים כא כב
4. וְהִשְׁתַּמְתֶּם אֶת הַשִּׁבְתָּ כִּי קָדַשׁ הוּא לְכֶסֶם מִחֻלְלֵיהָ מוֹת יוֹיָת בִּי קָל הַעֲשֵׂה בָּהּ מִלֵּאכָה וּבִכְרֹתָהּ תִּקְשֵׁשׁ הַדָּוָא מִקְרַב עֵינָי: שמות לא יד
5. וְהָיָה אִלָּה לְכֶסֶם לְחֻקֹּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: במדבר לה כט

מוסף רש"י

אמרת לא יטמא. אי משום זר או משום כ"ג אי משום פסח, וכ"ש הכא דליתמנהו לטוליה (ובחיים ק.) אר: כסם שאין זר מנטל מיוחדו לטמא לקדושו, כך הוא לא לא יעטל מפסחו (תמידה ג.) ללאו יצאת. שהיה בכלל לא תעשה כל מלאכה, חור והייתה מכלל ופרט זה לא לעצמה, לומר לך שאינה צומת צ"ד כשאר מלאכות אלא בלאו זה לבדו (פסחים ה.) וכע"ז יבמות ו: וקדמונו טב.) שאין זה כרת וסקילה כשאר מלאכות אלא מה שאמרו בה (שבת ו.) לחלק יצאת. שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיוטל שבת בכל מלאכה, לכן יצאה בעברה מן הכלל לחלק. מה העברה מיוחדת שהיא אלא מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהיא אלא מלאכה (יבמות ו.) אר: שלא תאמר העשה ארבעה או חמשה אבות מלאכות בשוגג אינו חייב אלא אחת, דהא דל לאו איכא בטוליה וחד כרת. לפיכך פרט זה בפני עצמה להקיש אליה, מה היא מיוחדת וחיובין עליה לעצמה כ"י (פסחים ה.) אף כל שהיא אלא מלאכה אס עשאו בעולם אחד חייב על כל אחת ואחת, דכל דבר שהיה בכלל וילא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו ילא אלא ללמד על הכלל כולו ילא (קדמונו טב.) מושבות מזה ת"ל. מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבים אפי"ו בחולה לארץ (יבמות ו.) ואינה חובת הגוף היא. ואינה תלויה בקרקע כולל ומעשרות ועלה ותרומות ומעשרות (שם.)

לה:

שבת שנדחת מפני העבודה. הקשה הר"ר יעקב לאורליינ"ש ונימא דזו מה עבודה לא מדחיא אלא בשב ואל תעשה אף שבת לא תדחה אלא בשב ואל תעשה ולמאן דלית ליה דזו [צ"ק דף כה. ושם] היכא דמפריך קל וחומר ניחא וי"ל מ"מ איכא ק"ו דהשתא ומה עבודה שהיא קלה דוחה שבת קבורת מת מצוה לא כ"ש דלכל הפחות לא גרע מעבודה והא דאמר בסוף פרק כ"ד הרגל (סס) ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל צרה"ר שהוא פטור החמיר עליהם צרשות הניזק לשלם נזק שלם מקום שהחמיר על הקרן צרה"ר שהוא חייב אינו דין שנחמיר עליו צרשות הניזק לשלם נזק שלם ואמרינן דזו מה צרה"ר חזי נזק אף צרשות הניזק חזי נזק ואמאי לא אמרינן ומה שן ורגל הקל משלם ב"ש וי"ל דשאי הכא כיון דגוף העבודה נדחית מפני מת מצוה אין לנו לומר שתהא חמורה הימנו צדום מקום: **רציחה** תוכיח. וא"ת וליעבד ק"ו מנילה ולא מני פריך מרציחה וי"ל מ"מ הוה מני למימר רציחה תוכיח כי היכי דרציחה לא דחיא שבת אף על פי שדוחה את מת מצוה לא תדחה שבת אף על פי שראינו את המנילה דחתי שבת: **שנאמר מעם מובח.** ואפי' אין שם כהן ראוי לעבוד את העבודה נידחית וא"ת דמה שרציחה דוחה את העבודה לאו משום דרציחה דוחה את העבודה אלא משום דגברא לא חזי כדאמרינן (ברכות דף נב:) כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו שנאמר (ישעיה ה) ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דעל כרחיק חזי דהא לא מיחיל לעבודה ונשיאות כפים חומרא בעלמא הוא ועוד י"ל דשאני נשיאות כפים לפי שהרג צדיק ואין קטיגור נעשה סניגור כדכתיב בזהוא קרא וצפרישכס כפיכס אעלים עיני וגו': **מושבות** מה ת"ל. והא דדרשני בספ"ק דשבת (ד' ט.) בכל מושבותיכם אי אתה מצעיר אמה מצעיר אמה מצעיר צמדורת בית המוקד היינו משום דכתיב מושבותיכם ולא כתב מושבות וכי תימא כוליה להכי הוא דאתא א"כ לכמוז בכל גבולכם אלא מדכתיב לשון מושבות דרשינן צ"ד וא"ת כוליה לצ"ד ולהיא דשבת הוא דאתא ומנא ליה לרבי יוסי ללאו ולרבי נתן לחלק וי"ל מדכתיב לא

תבערו ולא כתיב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם דהוה דרשינן צ"ד והיא דשבת אבל אתה עושה מלאכה צמדורת בית המוקד: **אמר אב"י השתא דאמרת.** וא"ת ולאצני נילף מת מצוה מק"ו דריש לקיש כיון דליכא למימר רציחה תוכיח וי"ל היינו דקאמר אצני היכי פשיטא לר' יוחנן למימר רציחה תוכיח שדוחה את העבודה הא איכא למימר שאין דוחה מקל וחומר ואם כן הדרא קושיין לדוכמתן קשיא דר"ל: **אין** רציחה דוחה אותה. וא"ת ונימא דזו ומה רציחה אינה דוחה שבת צדום ועשה דחיא שפיר ולמאן דלית ליה דזו היכא דמיפריך קל וחומר ניחא:

לא תהא רציחה. רבא נמי פשיטא ליה דלא מני למימר הכי דא"כ לא מיתוקם מעם מוצחי אלא קאמר לאצני אי בתר ק"ו אולת לאקשווי לרבי יוחנן ומפקו ליה לקרא מקרבן יציור א"כ גס צברקן יחיד לא מיתוקם אלא ודאי לא אמרינן קל וחומר:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

ושמע שמם לו מס. קרוצו: **יכול יטמא ארס לא יטמא.** דהא מזיר הוא וכתיב (ויקרא כה) על (א) נפשות וגו' (י ואורך דברים הוא לשון המשנה זו יכול אף מת מצוה כן ת"ל ולאחמוז דלא אינעריך אלא להאי וללמד אע"פ שיש עליו קדושה הרבה ועסקי מצוה לאחמוז הוא דזהויר הכמוז שלא ליטמא אבל

מיטמא למת מצוה: **רציחה תוכיח שדוחה אס העבודה.** דכתיב מעם מוצחי תקחנו למות שאס היה כהן רוצח ורוצה לעבוד מציאין אותו לידון צ"ד ובלבד שלא יורידוהו מעל המוצח ממס אס כבר התחיל דכתיב מעם מוצחי ולא מעל: **כבר פסקה** דלא דחיא שבת: **מה ס"ל** קא ס"ד דהאבערה קאמר מה ת"ל הא כתיב (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה: ופרכינן מה ס"ל אי לר' יוסי ללאו כו'. ללאו יצאת מכלל שאר המלאכות לומר לך שאין זה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא: **לחלק יצאת.** מן הכלל ללמד על הכלל כולו ילא שלא תאמר עשאו לכל המלאכות בעולם אחת אינו חייב אלא אחת לכך יצאת זו להקיש אליה את כל הכלל ולומר לך מה זו מיוחדת שהיא אלא מלאכה וחיובין עליה בפני עצמה שהרי הזהיר עליה לאו בפני עצמה אף כל שהיא אלא מלאכה חייבין עליה בפני עצמה:

מושבות קא קשיא ליה. לתנא ועלה קאמר מה ת"ל. כל היכא דכתיב מושבותיכם צל ללמד בכל מקום שאתם יושבין ולהציא חוזה לארץ: **חובת הגוף היא.** חובה המוטלת על האדם ואינה מוטלת על הקרקע כגון מנאות שביעית ולא על פירות קרקע כגון ערלה וכלאים ותרומות ומעשרות ותנן צפ"ק דקידושין (דף נב:) כל מצוה שבת כדרכא דאמר כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל דתיא לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה תלמוד לומר מיכדי שבת חובת הגוף היא וחובת מיתת ב"ד אינו מוטלת על הקרקע ופירומו אינה נוהגת אלא בלחך וכל שאינה תלויה בקרקע זין בלחך זין בחז"ל ויליף מע"ז: **שומע אני.** והומת זין בחז"ל זין בשבת דתיא לך מק"ו מעבודה כדאמרינן לעיל: או אינו אלא אפינו מיסת צ"ד. צמשמע חילול והא מה אני מקיים והומת בחול ולא בשבת דק"ו פריכא הוא דליכא למימר קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה עבודה ואינה דוחה שבת: או אינו אלא אפי' בשבת. והומת דק"ו לאו פריכא הוא דהאי דקא אמרת מנקבורת מת מצוה היא גופה תיקשי לן ונימא דתידיחי שבת מק"ו מעבודה ת"ל מושבותיכם והכי מפרש לה צפ"ק דיבמות [ג.]: **וביו אלה** לכו. צפרשת רוצחים כתיב גבי מיתות צ"ד: **ואמר רחמנא לא תבערו.** אפי' לשריפת מיתת צ"ד: **השסא דאמרס.** מלא תבערו ואין רציחה דוחה שבת על כרחיק מהשתא אין רציחה דוחה עבודה מק"ו: **אמר רבא.** אי היכא ק"ו אחית למידרש נמי מו לא מיתוקם מעם מוצחי דאי צברקן יחיד הא איכא למידרש נמי ק"ו שנדחה מפני קרבן יחיד דקסבר נדרים ונדבות קריבים ציו"ט:

אין שבת עשה דוחה שבת צדום ועשה אף עבודה לא תדחה צדום ועשה אבל שז ואל תעשה דחיא שפיר ולמאן דלית ליה דזו היכא דמיפריך קל וחומר ניחא:

לא תהא רציחה. רבא נמי פשיטא ליה דלא מני למימר הכי דא"כ לא מיתוקם מעם מוצחי אלא קאמר לאצני אי בתר ק"ו אולת לאקשווי לרבי יוחנן ומפקו ליה לקרא מקרבן יחיד לא מיתוקם אלא ודאי לא אמרינן קל וחומר:

ומה

מסורת הש"ס

(א) [יבמות ו.]: (ב) שבת ע. יבמות ו: לג: לקמן סב. (כרימות כ.), (ג) ר"ל מ"ו, (ד) ס"א ואלך, (ה) ונע"ע מוס' שבת ע. ד"ה העברה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יטול וכו' וכתיב על כל נפשות:

רבינו הגנאל

ולאמו ולאחיו אינו מיטמא לאחורו לא כל שכן שאינו מטמא לה. למה בא לומר לך הרי שהיה הולך [לשוחט] את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אחרו לא יטמא כשם שאינו מיטמא הנזיר בימי נדרו [במין] שהוא מוזהר בהן להיטמות כך לא יטמא זה ההולך לשוחט את פסחו ולמול את בנו. שאם יטמא נמצא נגרע מלשוחט פסח או מתעבב למול בנו כיום השמיני לפיכך יתעסק בצוה ואל יטמא למתו כמו הנזיר ששומר טהרתו ואינו מיטמא לאחורו. יכול כשם שאינו מיטמא אחרו כך אינו מיטמא אפי' למת מצוה ת"ל ולאחורו לאחורו הוא דאינו מיטמא [באבל מטמא] הוא למת מצוה שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה. ודחינן רציחה תוכיח שדוחה עבודה שנאמר מעם מוצחי תקחנו למות ואין רציחה דוחה שבת כדרכא דאמר כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל דתיא לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה תלמוד לומר מיכדי שבת חובת הגוף היא וחובת מיתת ב"ד אינו מוטלת על הקרקע ומשפוט לדורותיכם בכל מושבותיכם. מה מושבות האמור להלן מיתת ב"ד אף מושבות האמור בשבת אלא כתיב הכא בכל מיתת ב"ד כגון שריפה. ואמר רחמנא לא תבערו אש מיכן שאין מיתת ב"ד דוחה את השבת. אמר אב"י השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת לא תהא רציחה נמי דוחה עבודה מק"ו וכו' עד והכתיב מעם מוצחי ההוא בקרבן יחיד דלא דחי רבא רציחה דוחה לא תהא רציחה דוחה

